

Ahmet Erhan'ın "Mersin" Şiirine Fernand Braudel'in Akdeniz Perspektifi Bağlamında Bir Bakış A Look at Ahmet Erhan's Poem "Mersin" Through the Lens of Fernand Braudel's Perspective

ÖĞR. GÖR. DR. ALPTUĞ TOPAKTAŞ*

Öz

Bu çalışmada 1980 sonrası Türk şiirinin önemli şairlerinden Ahmet Erhan'ın altı bölümden oluşan "Mersin" başlıklı şiiri, Fernand Braudel'in Akdeniz medeniyet havzasına dair görüşleri doğrultusunda incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle Braudel'in Akdeniz ekonomi-politiğine ve sosyopolitiğine dair görüşlerine yer verilmiş, daha sonra da Ahmet Erhan ve Braudel'in Akdeniz havzası üzerine keşişen fikirleri ele alınmış ve sonra da şairin altı bölümden oluşan "Mersin" adlı şiiri incelenmiştir. Braudel, tarihi coğrafya, sosyoloji, psikoloji ve ekonomi-politik disiplinlerle birlikte yorumlayarak araştırmacılığı tarih disiplininin kronolojiye dayalı yapısıyla sınırlı görmemiştir. Onun nezdinde tarih yazımı, insanın her türlü etkinliğini ele alır ve bunun için de farklı disiplinlerle iş birliği yapar. Bu iş birliğinde disiplinler, birbirlerine bir üstünlük kurmazlar, çünkü hepsinin ortak amacında insanın üretimlerini ve bu üretimlere giden motivasyonları anlamak vardır. Braudel, bu doğrultuda Akdeniz havzasına özel bir önem verir. Akdeniz, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve her medeniyet, hem kendinden önceki medeniyetin mirasını almış hem de kendinden sonrasına bir toplam bırakmıştır. Bu toplam, tüm Akdeniz medeniyetlerinin birbirini bir şekilde etkileyerek ortaklaşa pratikler ve ekonomi-politik bir düzlem oluşturduklarına işaret etmektedir. Braudel, tarih yazımında bahsedilen mirası, insanların gündelik pratiklerinden tarihsel sosyopolitik arka plana kadar geniş bir çerçevede yorumlar ve Akdeniz havzasının birbirine uzak noktalarında bile coğrafi, ekonomik ya da tarihsel yakınlıkların bulunduğunu, insanların gündelik pratiklerinin ve yaşam alışkanlıklarının da bu yakınlıktan etkilendiğini belirtir.

Ahmet Erhan, Akdeniz duyarlılığı konusunda Braudel'le benzer bir yerde yer almaktadır. Onun Akdeniz'e bakışı, Akdeniz'in ayrıksı coğrafi özellikleri ve insan karakteristiği çerçevesinde gelişmiştir. Şair, Mersinli olması ve hem Mersin hem de Adana'da yaşaması sebebiyle Akdeniz'le olan kişisel bağını kolektif bir karakteristik içerisinde yorumlamaktadır. "Mersin" şiirinde

* Öğr. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Rektörlük, Kariyer Merkezi, atopaktas@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6507-9181

Geliş/Arrival: 04.04.2026
Kabul/Accepted: 02.06.2026
Yayın/Published: 25.06.2026



This work is licensed under a CC
Attribution 4.0 International Licence.

© Söylem and Author(s)

Alıntılama/Cite as: Topaktaş, Alptuğ (2026). "Ahmet Erhan'ın "Mersin" Şiirine Fernand Braudel'in Akdeniz Perspektifi Bağlamında Bir Bakış". *Söylem* 11(2): 638-655
Doi: 10.29110/soylemdergi.1923033

belirginleşen bu karakteristik, Mersin'in coğrafi özelliklerinin insan üzerindeki etkisiyle şiirde yer bulmuş, şiiri kişisel tarihin kolektif tarihle kesiştiği bir yer hâline getirmiştir. Bu çalışma, bu kesişimin Akdeniz medeniyeti kolektifliğindeki yerine odaklanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Fernand Braudel, Ahmet Erhan, Akdenizlilik, coğrafya ve şiir ilişkisi, Mersin

Abstract

This study will examine Ahmet Erhan's six-part poem titled "Mersin," a significant work of Turkish poetry from the post-1980 era, in light of Fernand Braudel's views on the Mediterranean civilization basin. This will begin with a discussion of Braudel's perspectives on the economic and socio-economic aspects of the Mediterranean, followed by an analysis of the intersecting ideas of Ahmet Erhan and Braudel on the Mediterranean basin, and finally, an examination of the poet's six-part poem "Mersin". Braudel, interpreting history through the lens of geography, sociology, psychology, and economic and political science, did not limit his research to the chronological structure of history. In his view, historiography encompasses all aspects of human activity and therefore collaborates with different disciplines. In this collaboration, the disciplines do not establish superiority over one another, as their common goal is to understand human productions and the motivations behind them. Braudel, in this context, places particular emphasis on the Mediterranean basin. The Mediterranean has been home to many civilizations, each inheriting the legacy of its predecessors and leaving behind a cumulative legacy for its successors. This cumulative legacy indicates that all Mediterranean civilizations influenced each other in some way, creating shared practices and an economic and political framework. Braudel interprets this legacy in historiography within a broad framework, encompassing everything from people's daily practices to their historical and socio-political background. He notes that even in geographically distant parts of the Mediterranean basin, geographical, economic, or historical affinities exist, and people's daily practices and living habits are influenced by this proximity.

Ahmet Erhan occupies a similar position to Braudel regarding Mediterranean sensibility. His perspective on the Mediterranean has developed within the framework of the Mediterranean's unique geographical features and human characteristics. Because he is from Mersin and has lived in both Mersin and Adana, the poet interprets his personal connection to the Mediterranean within a collective characteristic. This characteristic, evident in his Mersin poetry, finds its place in the poem through the impact of Mersin's geographical features on its people, making the poem a place where personal history intersects with collective history. This study focuses on the place of this intersection within the collectivity of Mediterranean civilization.

Keywords: Fernand Braudel, Ahmet Erhan, Mediterranean, the relationship between geography and poetry, Mersin

GİRİŞ

Coğrafya, mekân bağlamında edebî metnin kurucu unsurlarından biridir. Edebî metin, gerek metin içindeki tasvirler gerek metin yazarının yetiştirdiği ve gözlemlediği çevre, coğrafyanın kendiliğinden ve insan eliyle oluşan yapısıyla birlikte, sosyo-ekonomik yapı ve beşerî coğrafyanın izlerini taşır (Taş, 2021, s. 96). Bu izlerin yalnızca doğa betimlemeleriyle ya da coğrafi özelliklerin aktarımıyla olması gerekmez. Yazar, yeni bir kültür politikası teklifiyle de coğrafyaya vurgu yapabilir. Bunun Türk şiirindeki en önemli örneklerinden biri, Yahya Kemal'in *Bahr-ı Sefid Havza-i Medeniyeti* fikri etrafında oluşturduğu *Beyaz Lisan* ve Akdenizlilik düşüncesidir. Emel Kefeli'ye göre (1998, s. 184) Yahya Kemal, şiire klasik bir temel kaynak ararken Akdeniz'de köklenmiş olan Yunan medeniyetini, mitolojisini ve sanatını referans olarak alır. Yahya Kemal, bu girişiminde şiirin içselleştirilmiş bir coğrafi kültür unsuru olduğunu vurgular ve Türk şiirinin sadece Batı ya da Doğu'yu birbirine karşıt şekilde içermediğini, Akdenizli olmanın aynı zamanda birçok medeniyetin birikimi üzerine şekillenen bir kültürel zenginlik taşıdığını ve şiirin de bu noktadan hareketle yenileşebileceğini düşünür.

Türkiye'nin hem Akdeniz havzasında yer alması hem de Akdeniz kültürlerinin geçiş noktasında olması, yakın dönem Türk şiirinde de önemli yer tutar. Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ömer Bedrettin Uşaklı, Edip Cansever, Can Yücel, Sunay Akın gibi Cumhuriyet döneminden günümüze kadar pek çok şair, Akdeniz'i hem coğrafi hem de kültürel havza olarak gördükleri şiirler yazmıştır. Bu şairlerden biri olan Ahmet Erhan, 1980 sonrası Türk şiiri içerisinde yer alır. Şair, 1981 yılında *Behçet Necatigil Şiir Ödülü*'nü aldığı anda 23 yaşındadır ve bu ödülü alan en genç şair olarak edebiyat kamusunun dikkatini çekmiştir. Ahmet Erhan şiiri, 1970'lerdeki siyasi ve toplumsal ortamın izlerini taşımakla birlikte o dönemin kanonunda oldukça belirleyici olan toplumcu gerçekçi şiire bireysel bir yorum getirmiştir. Bu yorum, aynı zamanda şiiri siyasi ve sosyal olayların sadece temsilcisi, özneyi de toplumsal hareketlerin sadece etkileneni olmaktan çıkaran bir tavidir. Haydar Ergülen, şairin bu noktadaki duruşuna dair şunları söyler:

Ahmet Erhan bütün o devrim umutlarının ortasında, bazen o devrimci durum tespitleri ve tartışmalarının çıkardığı toz dumandan insanların birbirlerini göremediği, olup biteni doğru dürüst okuyamadığı, büyük bir nihilizmin de devrimcilikle birlikte hüküm sürdüğünü, adeta yarıştığını göremediği o ortamda, kara bir koyun gibi bence şiirin de 'ezberini bozmuştu'. Dedi ki: Hey millet, ne devrimi, ne güzel günleri, biz kendi sesimizde boğuluyor, kendi aynamızda yanılıyor, kendi kuyumuzda şarkı söylüyoruz... (2011).

Ergülen'in tespiti, 70'lerdeki Türk şiirinin bir eleştirisi olarak okunabilir. Ergülen, şiirde politik ve poetik bir klişeleşme tespit etmiş, Ahmet Erhan'ı da bu klişe şiirin içerisinde yer almadığı için çağdaşlarından ayrı bir yerde tutmuştur. Baki Asiltürk de benzer bir noktadan Ahmet Erhan şiirine yaklaşmış, onun toplumcu şiiri klişelerle değil vicdani ve estetik gerekçelerle yeniden yorumladığını belirtmiştir. Asiltürk, Ahmet Erhan şiirine dair şunları söylemiştir:

Ahmet Erhan'ın metne yansıyan toplumculuğu 'vicdani' bir toplumculuktur. Bir başka ifadeyle, şair sol ideolojiyi benimsemiş olmakla beraber, şiirine bunun ideolojik/kavramsal olmaktan daha çok, insani ve etik/estetik açıdan yansıdığı görülür. Bu durum, onun yapıtlarını 1970'ler şiirinden ayıran temel özelliklerden biri kabul edilir. Şairin vicdan sahibi olmasıyla etik/estetik sahibi olması birbirini bütünleyen özelliklerdir. (2013, s. 335).

Asiltürk, bir ideolojiyi benimsemenin şair için yeterli estetik ölçütü sağlamayacağını belirtmiş, gerçekliğin vicdan ve estetikle yorumlanmasının önemine dikkat çekmiştir. Ahmet Erhan için bu

durum, hem bir duyarlılık hem de bir yorum meselesidir. İnsani olanı gerçeklikle yorumlayarak şiirin meselesi hâline getirmek, poetik olarak temel bir referanstır. Nitekim o, Akdeniz'i ve Akdenizli olmayı da benzer bir duyarlılık meselesi olarak görmektedir. Onun duyarlılığı, bu noktada Fernand Braudel'in Akdeniz'e bakış açısıyla örtüşmektedir. Biri tarihçi diğer şair olan ve farklı dönemlerde yaşamış iki kişinin bakışındaki ortaklık, Akdeniz'in hem bir medeniyet havzası olarak farklı kültürleri ortaklaştırması hem de sosyoekonomik karakteristiklerde benzeşmeleridir. Bu çalışma, bahsi geçen benzerliğin hangi noktalarda yer aldığını tespit ederek şiirin tarih, coğrafya ve ekonomi-politikle kesişimine dair görünüm sunma amacını taşımaktadır.

1. TARİHÇİNİN AKDENİZ'İ VE ŞAİRİN AKDENİZ'İ

Fernand Braudel, Akdeniz üzerine yazdığı metinlerde sadece tarihin verileriyle hareket etmemiş, coğrafyanın insan psikolojisi üzerindeki etkisine de odaklanmıştır. Onun bu anlayışı, Peter Burke (2006, s. 86) tarafından şöyle anlatılmaktadır: "Braudel'in gerek bölgeleri ayıran sınırlara gerekse disiplinleri ayıran sınırlara tahammülü yoktu pek. Şeyleri her zaman bütün olarak görmeyi, ekonomik, toplumsal, siyasi ve kültürel tarihi bir 'total' tarih halinde bütünleştirmeyi istemişti." Braudel'in total tarih anlayışı, Burke'nin belirttiği gibi disiplinleri mutlak sınırlar içerisinde değil, birbiriyle geçişken çizgiler olarak görmeye yöneliktir. Total tarih, Braudel için insanın her türlü ekonomik, sosyal, tarihsel ve psikolojik ilişkilerinin birbiriyle temas ettiği noktalardan tarihi yorumlamak anlamına gelmektedir. Braudel, olağanüstü olay ve kişilerin yer aldığı ve diğer pratiklerin onları sadece destekleyici unsur olarak gördüğü bir tarih yazımına karşı çıkar ve şunları söyler:

Toplumsal gerçeklikleri doğrudan doğruya *kendilerinde* ve *kendileri için* ele almak gerekir. Bununla dünkü tarihçilerin kuşkusuz bilmezlik etmedikleri fakat birkaç olağanüstü öncü dışında çoğu kez bir arka fon olarak gördükleri toplumsal yaşamın bütün yaygın biçimlerini, ekonomileri, kurumları, toplumsal yapıları, sonunda özellikle uygarlıkları anlatmak istiyorum. Dünkü tarihçiler bunları, üzerlerinde durmaktan çok hoşlandıkları olağanüstü kişilerin eylemlerini açıklamak isterken yalnız bir arka fon olarak kullanmak istemişlerdir. (1983, s. 134).

Braudel, tarihin kronolojik şekilde sıralanmış, aşılması mümkün olmayan ve artık hareketsiz hâle gelmiş bir yorum bütünü değil; felsefe, sosyoloji, psikoloji ve özellikle coğrafya gibi disiplinlerle temas eden ama bu temasta disiplinlerin birbirine üstünlük sağlamadığı, canlı bir organizma olarak düşünmektedir. Bu organizmanın zamanla değişimi, hayatın da değişimi anlamına gelmektedir. Braudel'e göre (1983, s. 138) tarihin diğer dallarla ilişkisi ışığında ortaya çıkan yöntemler ve genel geçer doğrular etkisini yitirebilir, bunun için tarihi yorumlarken insan merkezli bir düşünce yapısıyla hareket edilmeli ve tarih-yaşam ilişkisi yeniden yorumlanmalıdır. Bu noktadan hareketle Braudel'in yaşamın değişimini görürken değişmeyen insan faktörünün dinamiklerini anlamının tarih yazımında temel faktör olduğu söylenebilir. Nitekim Braudel (1992, s. 111), tarihçinin 1920'lerden sonra iktisatçı, psikolog, sosyolog vb. rollerde olduğuna dikkat çekmiş, disiplinlerin birbiriyle bir ağ oluşturduğunu ve bunun öncülerinin de Annales Okulu'ndan Lucien Febvre ve Marc Bloch'la birlikte Maurice Halbwachs, Jules Sion, Henry Wallon ve Charles Blondel gibi farklı disiplinlerin araştırmacıları olduğunu belirtmiştir. Onun tarihçilik anlayışında bu kadar önemli olan disiplinlerarasılık, ne disiplinlerin birbirine üstünlük kurarak araştırma sonucu ortaya çıkarması ne

de birbirlerinin terminolojisini olduğu gibi kabul etme anlamı taşır. Braudel, *uzun süre* kavramını ortaya atarak tarihin çizgisel hareketinin dışında çok uzun süreli değişikliklerin sürekliliğinde bir *yapı* tanımlamış, bununla da coğrafya, biyolojik değişkenlikler, zihinsel çerçeveler gibi pek çok unsuru araştırma içeriğine katmıştır (Yıldız, 1994, s. 57). Böylelikle tarih, Braudel'de biyolojik, coğrafi, psikolojik ve sosyolojik değişimlerin uzun süreli bir kaynaşma alanı olmuştur.

Braudel'in Akdeniz'i ele alan çalışmaları, onun disiplinler arası çalışmaya verdiği önemi göstermesi bakımından önemlidir. Akdeniz, Braudel'de sadece belli siyasi ve sosyal gelişmelerin yaşandığı hareketsiz bir mekân değil, insanı şekillendiren tüm bileşenlerin yer aldığı bir varoluş alanıdır. Hem *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası* hem de *Maddi Uygarlık* eserlerinde ekonominin, tarihin ve sosyolojinin Akdeniz coğrafyasıyla somut şekilde etkileştiği ve insanı şekillendiren bu olguların süreklilik içerisinde ele alındığı görülebilir (Şahin, 2024, s. 22). Braudel, Akdeniz'i şöyle anlatır:

Akdeniz demek, birbirine bağlı deniz ve kara yolları demektir; el ele vermiş küçük, orta, büyük kentler ve yollar, bitip tükenmeyen yollar, kısacası bir gidiş geliş, bütün bir ulaşım sistemi demektir. Bizim gözümüzde Akdeniz kavramı bu sistemle tamamlanır ve bu kavram, deyimim ifade ettiği en güçlü anlamıyla, bir hareket mekanıdır. Deniz olsun kara olsun, yakın çevrenin kendisine sağladığı, günlük yaşamının temelinde bulunan şeylere, söz konusu bu hareket de kendi katkılarını yapar. Günlük yaşamın hızlandığı ölçüde hareketin katkısı gözle görülür biçimler alır. (2008, s. 52).

Günlük yaşam ve tarihe mal olan kapsayıcı yorumların Braudel'in Akdeniz'i yorumlayan tarihçiliği için başattır. Tarih, sadece büyük olay, kişi ve bunların yorumlanmasından oluşan hareketsiz bir depo değil, insanı şekillendiren ve insanla birlikte şekillenen bir dinamiktir. Coğrafya, bu bağlamda farklılıklar ve benzerlikler üreterek süregelenleşir. Bu da tarihin coğrafyayla birlikte zaman kavramıyla ilişkisinin önemini gösterir. Burke'ye göre (2006, s. 85) Braudel, tarihsel zamanı coğrafi, toplumsal ve bireysel zaman olmak üzere üçe ayırarak ve coğrafi zaman üzerinde durarak tarihçiliği etkilemiştir. Uygarlıkların sürekliliği fikri, coğrafi zaman üzerinde temel belirleyicilerden biridir. Braudel'e göre bir coğrafyadaki uygarlığın etkisi, belli bir dönem içerisinde var olup bitmez. Uygarlığa has dinamikler, o uygarlığı ortaya çıkaranlar tarih sahnesinden silinse bile etkisi devam eder. Bu yönüyle uygarlık fikri, tarih ve coğrafyadaki zamanın nasıl işlediğinin de bir göstergesidir:

Uygarlıkların mükemmel yol göstericiler olduklarını kim inkar edebilir? Zamanı aşan, süreyi alt eden onlardır. Tarihin filmi bir yandan oynayadursun, sarsılmaz güçleriyle onlar ayaktadırlar. Ve aynı güç onların kendi alanlarına egemen olmalarını sağlar, çünkü işgal ettikleri topraklar sınır değişikliklerine uğrayabilir fakat en ortada, merkez bölgede onların almış oldukları yer değişmez. Sezar veya Augustus zamanında nerede idiyse, Mustafa Kemal veya Albay Nasır zamanında da oradadırlar. Zaman ve mekan içinde hareketsizdirler ya da çok az hareket ederler. Bu hareketsizlik uygarlıkların, ilk bakışta görüldüğünden çok daha gerilerde bulunan bir geçmişe kök salmalarını sağlar ve bu uzun süre, ister istemez onların niteliğiyle bütünleşir. Romalılık İsa ile başlamadı. İslamiyet 7. yüzyılda Muhammed ile başlamadı. Ve Ortodoks dünyası da 330 yılında Konstantinopolis'in kuruluşu ile başlamadı. Çünkü bir uygarlık süreklilik demektir, öyle ki bu uygarlık değiştiği zaman -hatta bu değişiklik yeni bir dinin getirdiği derin bir değişiklik de olsa- kendi içinde yaşamaya devam eder ve özünü oluşturan eski değerleri içine sindirir. Valery ne derse desin, uygarlıklar ölümlü değildirler. Çeşitli sarsıntılara, felakatlere göğüs gererler. Gerekince külleri içinden yeniden doğarlar. Yıkılırlar, harap olsalar da ayrıkotu gibi yeniden biterler. (Braudel, 2008, s. 99).

Braudel, sadece kültür tarihini değil, siyasi tarihi de süreklilik içerisinde yorumlamaktadır. Mustafa Kemal Atatürk ve Cemal Abdülnasır örnekleri, iki liderin ortak bir tasarımına işaret etmesi

bakımından önemlidir. Her iki lider de buldukları coğrafyayı ve halklarının kültürel birikimini ve milli kimliklerini belirli bir zaman dilimiyle sınırlamamış, buldukları coğrafyanın uygarlıklar toplamı olduğunu vurgulayarak yeni bir siyasal ve kültürel dinamik yerleştirmeye çalışmışlardır. Nitekim cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan kurumlara ve yerleşim birimlerine Anadolu'daki uygarlıkların ismini verilmesi, bu durumun önemli örneklerindedir. Buradan hareketle, Braudel'in tarih ve Akdeniz uygarlık havzası anlayışında siyasal, sosyal, kültürel ve insanın bireysel özelliklerinin ortaklığının önemli yer tuttuğu söylenebilir.

Ahmet Erhan, şiire ve Akdeniz kültürüne Braudel'le benzer bir çerçeveden bakar. Ahmet Erhan, Mersinli bir şair olarak Mersin'i sadece Türkiye'nin siyasal sınırları içerisinde görmez. Şair için coğrafyanın, kişisel ve kolektif tarihlerin kesişiminin sürekliliği esastır. Halim Şafak, bu konuda şöyle söyler:

Ahmet Erhan için Ankara, Mersin, Adana sonra yine Ankara ve İstanbul'da yaşanıp biten bir hayat için kendi demesiyle gurbet sıla ayrımının ortadan kalkmasından dolayı etraf sürekli kendini yadsıma, geliştirme ve yeniden üretme eğilimi içinde olsa da her şehre götürülen ilişkiler bugünle birlikte hem şair hayatını hem de yazılanı etkilemeyi ve belirlemeyi sürdürmüştür. (2020).

Halim Şafak'ın bahsettiği gurbet sıla ikileminin ortadan kalkması, Ahmet Erhan şiirinde Braudel'in Akdeniz coğrafyası için söyledikleriyle paraleldir. Braudel, Akdeniz'in farklı noktalarındaki yerleri Akdenizlilik karakteristiği ile ele alırken Ahmet Erhan'ın şiirindeki coğrafya da benzer karakteristiktir. Nitekim onun şiirinde belirgin olan mitolojik izler de çoğunlukla Akdeniz havzasının mitolojilerindedir (Dıvarcı, 2018, s. 68-69). Ahmet Erhan, tüm bu kültürel karışımın bir uzantısı olarak Akdenizli olmayı bilinç meselesi addeder. Bu bilinç, ilk şiirlerinden itibaren hem poetikasına hem de kişisel ilişkilerine yön verir. 1981'deki bir söyleşide şunları söyler:

'Önce Akdeniz vardı,' demek geliyor içimden. Gerçekten benim için bu böyle. Doğaya, insana ve topluma bakışında, şiirsel duyarlığımı belirleyen tek şey Akdeniz bilincidir sanıyorum. Bu bilinç, dünyayı yorumlarken genel kategorilerin dışına çıkma, insanı tarihsel bir araç olarak görmeyen, köklerini geçmişten alan çağdaş bir hümanizma ve yeni bir estetik arayışı belki. Evrensel bir bakış, kesinlikle bir coğrafi mekan sorunu değil. Ne yazarsam yazayım bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da duyarlığım bu tavır içinden yoğunlaşacaktır sanıyorum. (Ahmet Erhan 1981'den akt. Savaşçı, 2022, s. 34).

Şairin duyarlık ve tavrı vurgulaması, onun şiirinin tarihi açısından önemlidir. Braudel'in Akdeniz coğrafyası için düşündüğü benzemezliklerin bir aradalığı, dağ ve deniz gibi uzlaşmaz görünenlerin birlikteliği ve yerleşiklerle konargöçerlerin mücadelesi gibi unsurlar, Ahmet Erhan'ın poetikasındaki Akdenizliliğin önemli duraklarıdır. Akdeniz, Ahmet Erhan'da kültürel etki alanı olarak yaşamakta ve kendisini yenilemektedir. Bu yenilenme, eski durumu terk ederek yeni olarak adlandırılan duruma geçiş şeklinde değil, tarihsel bir süreklilik şeklindedir. Şair, bu bilinci bir şiirinde şöyle ele alır:

Yine de her şey Akdeniz'in bilincine varmakla başladı. Akdeniz'de ben kendi geçmişim ve geleceğimle birlikte, bütün insanlığın geçmişini ve geleceğini buldum. (...) Doğayı yitirdik belki, ama bir Akdeniz çocuğu her şey akar diye sesleniyor hala. İnsanlığın bütün değerleri kendini koruyor; onca olumsuzluğa ve zorbalığa karşın. Dünyanın bir çekirdeği varsa, bu Akdeniz olmalı. Bu dünyadaki bütün ilk'lerin serpilip geliştiği yerdir Akdeniz. İnsanın kendini ve evreni sorguladığı bir bilinç alanıdır. (Ahmet Erhan, 2015, s. 100).

Akdeniz'i dünyanın çekirdeği olarak görmek şiiri söyleyen öznenin bir yüceltmesi değil, dünya tarihinde öznenin ve coğrafyanın konumlanmasıdır. Bu konumlanmada coğrafya, Braudel'in Akdeniz üzerindeki şu tespitleriyle kesişir:

Gerçekten uygarlıklar çoğu zaman küçümseme, hor görme, nefretten oluşur. Ama uygarlığı doğuran yalnızca bunlar değildir; özveri, gelişme, kültür değerlerinin birikimi, akıl mirası da gerekir. Akdeniz'de yapılmış olan savaşların nedeni bu uygarlıklardır, Akdeniz üzerinden yapılmış teknik, fikir, hatta inanç alışverişlerinin nedeni de yine onlardır. Akdeniz'in bugün bize sunduğu bütün o çeşitlilik ve alacalı görünüm de aynı kaynaktan gelir. Akdeniz rengarenk bir mozaiktir. İşte bu yüzden, üzerinden bu kadar yüzyıl geçtikten sonra birçok anıtın, eskinin gelgitlerini işaret eden bu sınır taşlarının kutsallığına yapılmış olan saygısızlıklara hoşgörülle bakabiliriz. (2008, s. 102).

Braudel'in uygarlıklar için söylediği şeyler, insanlar için de geçerlidir. Her insanda belli miktarda bulunan özelliklerin uygarlıklar üzerinden yorumlanması, tarih ve özne arasında kesin bir sınır çizilmediğini, insanın da bir uygarlık taşıyıcısı olduğunu düşündürmektedir. Hor görme, nefret ve küçümseme; özveri, gelişme ve akıl mirasıyla yer yer çelişen unsurlar olabilir. Akdeniz, bu çelişkileri bünyesinde barındıran bir mozaiktir ve şiiri söyleyen özne, kendisini bu mozaığın taşıyıcısı olarak görmektedir. Yani bir anlamda sadece geçmişin birikiminden faydalanan değil, geleceğin birikimini şekillendiren olduğunun da farkındadır. Bu hâliyle Akdeniz, Ahmet Erhan'ın *Mersin* şiirinde olayların geçtiği ve hatıraların biriktiği yer olmaktan çıkarak özneyi kuran ve uygarlığı taşıyan bir bilinç durumu olarak ortaya çıkmaktadır.

2. AHMET ERHAN'IN MERSİN ŞİİRİNİ BRAUDEL'LE OKUMAK

2.1. "Mersin" Şiirinde Çokkültürlülük, Eros ve Thanatos

Braudel'in Akdeniz'e ilişkin tarihsel kavrayışı, bölgeyi yalnızca coğrafi bir alan olarak değil; doğa, insan, bellek, kültür ve süreklilik ilişkileri içinde biçimlenen çok katmanlı bir sistem olarak ele almasına dayanır. Ona göre Akdeniz, hem yer şekilleri hem de insan toplulukları bakımından bir kavşak niteliği taşır; farklı ve kimi zaman karşıt unsurları bünyesinde barındırmasına rağmen tarihsel süreç içinde özgün bir bütünlük meydana getirir. Braudel bu durumu şu sözlerle ifade eder:

Yer şekilleriyle olduğu kadar insanlarıyla da bir kavşak olan, birbirine zıt öğeleri kendinde barındıran Akdeniz, anılarımızda uyumlu bir imge, her şeyin birbiriyle kaynaşıp özgün bir bütünde toplandığı bir sistem gibi canlanır. Akdeniz'in bu tartışılmaz bütünlüğünün, bu köklü varlığın sırrını nasıl açıklamalı? Konuyu birkaç yönden ele almak gerek. Doğanın bu alanda emeği büyük ise de, bu her şeyi açıklamaya yetmez; inatla birleştirici bir rol oynayan insan da her şeyi açıklamaya yetmez. Bunu, hem doğanın sunduğu lütuflar ya da yağdırdığı lanetlerle -iki duruma da bol bol rastlarız- hem de insanların dün olduğu gibi bugün de sürüp giden sonu gelmez gayretiyle açıklayabiliriz. Yani sonsuz rastlantıların, felaketlerin ve doğa karşısında tekrar tekrar kazanılan başarıların toplamıyla! (2008, s. 11).

Bu yaklaşım, Akdeniz'i durağan ve homojen bir coğrafya olmaktan ziyade tarihsel süreklilikler ile değişimlerin iç içe geçtiği dinamik bir kültürel alan olarak düşünmeyi mümkün kılar. Braudel'in vurguladığı "sistem" fikri, Akdeniz şehirlerinin çokkültürlülüğü, çok sesli ve geçirgen yapısını anlamak açısından önemlidir. Bu bağlamda Mersin, Akdeniz'in söz konusu tarihsel ve kültürel karakteristiğini taşıyan şehirlerden biri olarak öne çıkar. 1980'lere kadar ağırlıklı olarak Yörük Türkmen, Nusayri, Bulgaristan ve Selânik göçmeni nüfusa sahip olan şehir, 1980'lerden sonra Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin gibi Güneydoğu Anadolu şehirlerinden aldığı göçlerle kültürel

çeşitliliğini daha da genişletmiş; böylece tarihsel süreç içinde çokkültürlü yapısını koruyarak günümüze taşımıştır. Ahmet Erhan'ın şiirlerinde Mersin'in bu çok katmanlı kültürel dokusu, bireysel bellek ile tarihsel süreklilik arasındaki ilişki üzerinden görünürlük kazanır. Şair, *Mersin*, 3'te şöyle yazar:

Atalarımın kemikleri iç geçiriyor toprağın altında / Mezartaşları dünyaya vurulan bir mühür oluyor köklerimin / biriktiği yerlerde / (...) / Ninemin söylediği Rumca türküler, yetmişsekiz yaşında / saçlarını her sabah iki belik yaparak / Naftalinlere bulanmış tarih, acı tasa keder yok artık / Duvar diplerinden akan bir su gibi saklanarak / Gitti bir yerlere ömrüm, atalarımın başlayan tan ağartısı dindi (Ahmet Erhan, 2015, s. 470).

Şiirdeki atalar vurgusu, Braudel'in Akdeniz tarihçiliğinde öne çıkan süreklilik fikriyle ilişkilendirilebilir. Geçmiş, burada yalnızca tamamlanmış bir zaman dilimi olarak değil, mezar taşları, aile belleği, dil, türkü ve gündelik yaşam pratikleri aracılığıyla bugüne taşınan canlı bir miras olarak belirir. Öznenin ninesinin Rumca türküler söylemesi, Mersin'in çok sesli ve çokkültürlü yapısını kişisel hafızanın içinde somutlaştırır. Bu bakımdan şiirdeki kültürel çeşitlilik, dışarıdan eklenen ya da sonradan edinilen bir özellik olmaktan ziyade, kuşaklar arası aktarım yoluyla içselleştirilmiş bir aidiyet biçimi olarak görünür. Dolayısıyla Ahmet Erhan'ın şiirinde Mersin, tek bir hâkim kültürün belirleyiciliğinde şekillenen kapalı bir mekân değil; farklı etnik, dilsel ve kültürel unsurların bir arada var olabildiği Akdeniz'e özgü çoğul bir yaşam alanıdır. Şiiri söyleyen özne, Mersin özelinde bu çoğulluğun korunması gereken tarihsel ve kültürel bir miras olduğunun farkındadır. Braudel'in doğa ve insanın ortak emeğiyle oluştuğunu belirttiği Akdeniz sistemi, Mersin'in kültürel yapısını anlamak için elverişli bir çerçeve sunar. Kent, yaşadığı nüfus hareketlerine rağmen çokkültürlülüğe ve çok sesliliğe yatkınlığını koruyarak Akdeniz'in kavşak niteliğini sürdüren yerleşimlerinden biri hâline gelir. Bu durum, Mersin'de toplumsal gerilimlerin ya da sosyal sorunların bulunmadığı anlamına gelmez. Aksine, her çokkültürlü yapı gibi Mersin de kendi içinde çeşitli problemler barındırır. Ancak bu problemler, şehrin Akdeniz'e özgü çoğul karakterini ortadan kaldırmaz; tersine, Braudel'in işaret ettiği gibi, Akdeniz'in tarihsel dokusunu oluşturan farklılık, karşılaşma, çatışma ve uyum süreçlerinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle Mersin, Ahmet Erhan'ın şiirinde hem kişisel hafızanın hem de Akdeniz'e özgü tarihsel sürekliliğin taşıyıcısı olan çokkültürlü bir şehir kimliğiyle temsil edilir.

Mersin'in çokkültürlü yapısında görünür hâle gelen bu karşılaşma, çatışma ve uyum süreçleri, Akdeniz'in daha derin tarihsel ve varoluşsal karakterinin bir yansıması olarak da okunabilir. Zira Braudel'in Akdeniz tasavvurunda bölge, farklılıkların yan yana geldiği durağan bir bütünlükten ziyade, zıtlıkların sürekli temas hâlinde bulunduğu dinamik bir yaşam alanıdır. Ahmet Erhan'ın şiirinde de Mersin ve Akdeniz, yalnızca kültürel çoğulluğun değil; yaşam ile ölüm, acı ile mutluluk, yıkım ile yeniden doğuş gibi temel karşıtlıkların iç içe geçtiği bir mekân olarak belirir. Bu nedenle çokkültürlülüğün söz etmek, aynı zamanda Akdeniz'in zıtlıklarla örülü varoluş biçimini de tartışmayı gerektirir.

Akdeniz, hem Ahmet Erhan hem de Braudel için zıtlıkların iç içe yaşamıyla anlam kazanan bir coğrafyadır. Yaşam ve ölüm, mutluluk ve acı gibi yaşantılar, Akdeniz'de özelinde iç içe yaşanmaktadır. Yani bir anlamda, Akdeniz'de yaşam zıtlıklarla müsemmadır. Bu anlamda hayatın en büyük zıtlıklarından biri, yaşamın ve ölümün iç içe olmasıdır. Yani bir şeyin yıkımı, başka bir

şeyin doğumu anlamına gelir. Psikolojiye kültür tarihi eksenli bakıldığında, bu durum psikanalizde Braudel'in bakış açısıyla benzeşen bir dürtü kuramını akla getirmektedir. Sigmund Freud, Eros ve Thanatos adını verdiği yaşam ve ölüm dürtülerini, iki ayrı uca kurmakla birlikte bunların iç içe yaşamasıyla daha çok ilgilenir ve bu duruma dair şunları söyler:

İki dürtünün karşıtlığı olarak, sevgi ve nefret arasındaki kutuplaşmayı koyabiliriz. Eros'un temsili konusunda tereddüdümüz yok, buna karşılık kolayca ele geçiremediğimiz ölüm dürtüsüne, nefretin yol gösterdiği yıkıcı dürtü kimliğinde bir temsilci bulabildiğimiz için memnun olmalıyız. Ama klinik gözlem bize yalnızca nefretin beklenmedik bir sıklıkta sevginin yanı sıra varolduğunu, insan ilişkilerinde sevginin bir öncülü olduğunu söylemekle kalmıyor, kimi durumlarda nefretin sevgiye ve sevginin de nefrete dönüşebildiğini gösteriyor. (2011, s. 101).

Freud, ölüm ve yaşam dürtüsünün saf hâlde değil, birbirine geçişimli şekilde yaşadığını vurgulamaktadır. Bu durum, bir anlamıyla her iki kutbun da kendisini yaşatması için gerekli olan dürtüsel sağlamayı yaptırmaktadır. Eros yani yaşam ve hayat verme, ölümün olduğu yerde anlamlıdır. Nitekim Thanatos'u yani yok etme dürtüsünü görünür kılan da Eros'a yüklenen anlamdır. Nitekim ölümü dış yaşama uyumla özdeşleştiren Freud, bu dürtülerin karşıtlığını değil iç içeliğini vurgulamaktadır (Freud, 2011, s. 55). Bu çerçevede yaşam ile ölüm, yıkım ile varoluş arasındaki geçişlilik, yalnızca psikolojik düzlemde değil, Akdeniz'in tarihsel ve coğrafi karakterinde de karşılık bulur. Şiiri söyleyen öznenin mutluluk ve acıyı birbirinden ayrı akan iki ırmağa benzetmesi de bu yönüyle Akdeniz'in karakteristiğini yansıtmaktadır. Çünkü Akdeniz, Braudel'in de işaret ettiği gibi, karşıtlıkların birbirini dışladığı değil, birbirini zorunlu olarak ürettiği bir coğrafyadır. Bu karakteristik, coğrafi engel ve oluşumlarla sınırlanamayacak bir yapıdadır. Braudel, Akdeniz'in yaşam pratiklerindeki iç içe geçişliği şöyle anlatır:

Kaba hatlarıyla söyleyecek olursak, hayat Akdeniz'in zemin katından çok, oldukları gibi kullanılabilen yüksek yörelerde daha kendiliğinden bir gelişim gösterecektir. İslah edilmeleri gereken ve sadece itaatkar toplumlar içinde yaşayan insana açık olan ovalar, imecenin sonuç alıcılığının ürünüdürler. Bu ovalar, yukarılara tünemiş, yoksul, özgür yüksek diyarların karşıtıdır, ama onlarla da, ürkseler bile, zorunlu bir diyalog içindedirler. Ova kendini üstün görmekte, üstün olma iddiası taşımaktadır; doyarsa ve seçtiği gıdaları yemekte; yine de kentleri, zenginlikleri, verimli toprakları, açık yollarıyla bir av konumundadır. (2016, s. 24-25).

Braudel'in coğrafya için söyledikleri, gündelik hayatın hemen her alanına genellenebilir. Burada ova ile yüksek diyarlar arasında kurulan karşıtlık, aslında Akdeniz'deki toplumsal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin de temel mantığını açıklar: Karşıt unsurlar birbirinden kopuk değil, sürekli bir diyalog ve gerilim içinde var olur. Mersin, dağlık bir coğrafya olmasına rağmen asıl yerleşimi ıslah edilen ve deniz dolgusu yapılan alanlardadır. Sanayi şehri olmamasına rağmen liman önemli bir geçim kaynağıdır. Dağlık bölgelerden dolayı turizm gelişemese de yerli turizm ve özellikle orta alt gelir grubunun tercih ettiği yerlerdendir. Dolayısıyla Mersin de Braudel'in sözünü ettiği Akdeniz'e özgü karşıtlıklar sisteminin somut örneklerinden biri olarak düşünülebilir. Tüm bu sosyoekonomik göstergelerle birlikte okunduğunda, şiiri söyleyen öznenin "Göğün bittiği yerde Mersin başlayabilir / Suyun donma noktasında kaynar bir yerlerim" (Ahmet Erhan, 2015, s. 474) demesi, içerdiği zıtlık kadar bu zıtlığın coğrafyası anlamında da önem taşır. Mersin, şiiri söyleyen özne için sadece yaşamın değil, bilinen tüm pratiklerin de hem içeriği hem de sınırı hâline gelmiştir. Bu sınır, Ahmet Erhan poetikası için önemli bir varoluş alanıdır. Çünkü öznenin Mersin'le ilişkisi,

kente bütünüyle uyum sağlama ya da onunla özdeşleşme biçiminde değil, kentten taşıdığı çelişkileri kendi varoluşunun parçası hâline getirme biçiminde gelişir. Halim Şafak, Ahmet Erhan'ın şiirine dair "Ne var ki, oradaki bireysellik anlayışı verili olana bağlanmaktan, onunla uzlaşmaktan çok, onun karşısındadır. Toplumsallık üreten bireyselliği verili şiire bir tepkidir." (2006, s. 15) saptamasında bu kesişime işaret eder. Bu tespit, Ahmet Erhan'ın Mersin'i yalnızca nostaljik ya da aidiyet üreten bir mekân olarak değil, aynı zamanda eleştirel bir varoluş düzlemi olarak kurduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ahmet Erhan için bu durum, Akdenizlilik bilincine karşılık gelir: "Güneş kova burcuna yirmisekiz kez girdi ben / doğduğumdan beri / Gökyüzleriyle denizin iki dudağı arasında öksüz bir çığlık / gibi büyüdü Mersin" (Ahmet Erhan, 2015, s. 475). Şiiri söyleyen özne, 28 yaşındadır. Kendi yaşını ifade ettiği dizeden hemen sonra Mersin'in görünümüne dair metaforik bir anlatımda bulunması, onun coğrafyayla ayrılmazlığını vurgulamaktadır. Başka bir ifadeyle, öznenin kişisel zamanı ile Mersin'in mekânsal imgesi aynı şiirsel düzlemde birleşmektedir. Mersin, şiiri söyleyen özne için sadece bir yaşam alanı değil, başlı başına bir düşünme düzlemi hâline gelmiştir. Bu durum, şehrin sunduğu gündelik pratiklerle birebir uyumu değil, aksine eleştirel bir mesafeden şehrin ontolojisine ve öznedeki anlamına bakmak demektir. Şu dizeler, bu sorgulamanın şiire kadar uzandığını göstermektedir: "Yağmurlardan, yalnızca yağmur sularından oluşmuş bir / denizin kıyısında duruyor Mersin / Bir adamın ıslak paltosuyla bomboş bir eve girmesine / benziyor bu yüzden yazdığım her şiir" (Ahmet Erhan, 2015, s. 476). Bu dizeler, bir önceki bölümde tartışılan Akdeniz'e özgü karşıtlık ve geçişlilik düşüncesini şiirin oluşum sürecine taşır. Denizin oluşumuyla şiirin oluşumu arasında bir doğa olayı olan yağmur aracılığıyla anlam ilişkisi kurulmaktadır. Elbette Akdeniz, sadece yağmur sularıyla oluşmuş değildir. Bir Akdeniz şehri olan Mersin'deyse zaman neredeyse yağmura göre yaşanmaktadır. Yağmurun birden bastırıldığı bir şehir olarak Mersin, gündelik hayat pratiklerini olduğu kadar insan psikolojisini de etkilemektedir. Şiiri söyleyen öznenin ıslak palto ve bomboş ev arasında kurduğu ilişki, beklenti ve mevcut durum arasındaki boşluğu işaret etmektedir. Akdeniz, yağmurdan korunacak bir ev vermiştir, ama öznenin yalnızlığı Akdeniz'i de aşmıştır. Yalnızlık, şiiri söyleyen öznenin maruz kaldığı değil, oluşturduğu bir yalnızlıktır. Şiir, bu yalnızlığı hem gerekli kılmış hem de derinleştirmiştir. Bu noktada yalnızlığın yıkıcı niteliği ile şiirsel üretimin yaşamsal niteliği arasındaki gerilim, Eros ve Thanatos birlikteliğini yeniden görünür kılar. Öte yandan şiir yazma edimi, bir Eros edimi olarak okunabilir. Her ne kadar yalnızlık gibi yıkıcı bir duyguyu ele alıyor olsa da, şiire mal olan bir şey farklı şekillerde yaşamın konusu olmaya devam eder. Freud, bu noktada şöyle söyler:

İki tür dürtü arasında ben tarafsız değildir. Özdeşleşme ve yüceltme çalışmalarıyla iddeki ölüm dürtülerinin libidoyu kontrol etmesine yardım eder, ama bu arada ölüm dürtülerinin nesnesi haline gelmek ve bizzat ortadan kalkmak tehlikesiyle karşılaşır. Yardım edebilmek amacıyla kendisi libidoyla dolmalıdır, böylelikle kendisi Eros'un temsilcisi olur ve artık yaşamak ve sevmek ister. Ancak benin yüceltme çalışmaları dürtülerin ayrışmasına ve üstbende saldırganlık dürtülerinin serbest kalmasına yol açtığından, libidoya karşı mücadelesinde kötü muameleye uğrama ve ölüm tehlikeleriyle karşı karşıya kalır. (2011, s. 114).

Şiiri söyleyen özne için yağmurdan kaçıp sığınılan bir evin boşluğu ne kadar yıkıcıysa o evin varlığı ve şiire dönüşmesi o kadar yaşamsaldır. Nitekim şiir, özdeşleşme ve yüceltme gibi sıkça kullanılan iki savunma mekanizmasının bir uzantısı olarak da görülebilir. Şair, hissettiği derin

yalnızlığı şiire dönüştürerek yaşamsal hâle getirir, üstelik bu durum sağaltıcı bir etkiye de sahip olabilir. Hatta bu etki, şairi şiir tarihine mal ederek yaşam tatminini artırabilir. Böylece şiir, yalnızlığın ve boşluğun yok edici etkisini tümüyle ortadan kaldırmasa da onu dönüştüren, yeniden anlamlandıran ve yaşama bağlayan bir üretim alanı olarak belirir. Eros ve Thanatos birlikteliği, böylelikle yaşama içkin şekilde varlığını ve şiir nezdinde kurucu öge olarak yaşamalarını sürdürür.

Eros ve Thanatos'un iç içe yaşamasının bir başka göstergesi, yine Akdeniz'in karakteristiğinde mevcuttur. Şiiri söyleyen özne, şairin otobiyografisi ve Mersin'i sosyoekonomik ve coğrafik bir bütünlük içerisinde değerlendirirken yaşatma ve yok etme dürtülerini de içeren bir görünüm sunar. Bu nedenle Mersin, belleğin yıkım ve yeniden kuruluş süreçlerinin gerçekleştiği bir iç coğrafya olarak da okunabilir. Şu dizeler, bu birlikteliğin işareti olarak değerlendirilebilir:

Mersin haritasını ateşe atsam, geride yalnızca bir zeytin / ağacı kalır / Biraz üflesem, belki bir çakıltaşı / Rakı kadehini tutan eli babamın / Deniz kabukları, kelebek ölüleri / Neden dilimlenmiş bir deniz görüntüsü kalmaz anlamam, / ya da şafakta uzanıp giden portakal ağaçları / Yeni sulanmış yollar, açık hava sinemaları... / Belleğimin elinden kurtarılacak bir şeyim kalmadı mı yoksa? / Güneş her gün kova burcuna girse de bu boşluğu mu / taşıyacağım yaşamım boyunca? / Belki de Mersin haritasını yeniden çizmek düşünüyor şimdi bana (Ahmet Erhan, 2015, 477).

Mersin yok olsa bile zeytin ağacı, deniz kabukları, kelebek ölüleri, çakıltaşı ve rakı kadehi tutan bir babanın elinin kalıp da deniz görüntüsünün kalmamasının nedeni ne olabilir? Şiiri söyleyen özne için kolektif olan ve otobiyografik olan ayrımı, bu noktada söz konusudur. Şair Ahmet Erhan'ın babası alkolden dolayı vefat etmiştir. Mersin, ondaki baba imgesini alırken yerine herhangi bir imge koymamaktadır. Bu durumda da bellek, bir boşluğa düşmektedir. Belleği boşluktan kurtaracak olan şey, yine doğanın yani Mersin'in karakteristik döngüsüdür. Gökyüzü, kayıplardan sonraki ferahlığın yani bir anlamda travma sonrası büyümenin temsilcisi konumunda görülmektedir. Şiiri söyleyen özne, sadece biyolojik bir varlık olarak babayı değil, toplumsal bir düzenleyici olarak da babayı yani yasayı kaybetmiştir (Fink, 2016, s. 124). Mersin haritasını yeniden çizmek, yani kendisini babanın biyolojik ölümünden sonra yeniden kurmak, hem yaşamın gereği hem de Akdeniz'in döngüsünde vardır. Bu durumda "Mersin haritasını ateşe atmak" gibi bilinçli bir eylem, babanın biyolojik ve istenmedik kaybıyla aynı yerde değerlendirilebilir. Diğer bir ifadeyle, şiiri söyleyen öznenin Mersin'in kendisinde oluşturduğu belleği kaybetmek, sadece görüntüleri ve nesnelere değil, bütünüyle bir yaşamı da kaybetmek anlamındadır. Ancak şiirde yıkım hiçbir zaman son nokta değildir; tıpkı Akdeniz'in tarihsel ve coğrafi döngüsünde olduğu gibi, yıkım yeniden kuruluşun imkânını da içinde taşır. Mersin'i ateşe atmak Thanatos, Mersin'i yeniden çizmek de Eros'la özdeşleşebileceğine göre, bu daimi yıkım-yeniden yapım döngüsü, şiiri söyleyen özne için bir Akdeniz karakteristiğidir. Böylece Mersin, Ahmet Erhan şiirinde hem kaybın hem de yeniden kurmanın; hem ölüm dürtüsünün hem de yaşamı sürdürme arzusunun mekânı hâline gelir. Bu yönüyle şiirdeki şehir imgesi, Braudel'in Akdeniz için ortaya koyduğu karşıtlıkların iç içeliği düşüncesiyle Freud'un Eros ve Thanatos kuramını aynı poetik düzlemde buluşturur.

Şiiri söyleyen öznenin Mersin özelinde bir başka sorgulaması, aidiyetleri ve yaşam pratiklerinin kalıcılığıdır. Şiiri söyleyen özne, ölümün farkındadır ve kendisine karşı her ne kadar yıkıcı bir söylem geliştirse de bunun yeniden yaratıma dönüşeceğini bilmektedir. Bu durum, Braudel'in Akdeniz'i süreklilikler, dönüşümler ve karşıtlıkların iç içeliği üzerinden okuyan tarih

anlayışıyla ilişkilendirilebilir. Ölüm olgusuna yaklaşımı, bunun bir göstergesi olarak okunabilir: “Mersin bir deniz feneri olur olsa olsa / Toprakla gökyüzü arasında, yerçekiminden kaçanları / uyaracak / Ömrüm, benim ömrüm hangi mezartaşına sığacak / Keşke bir mermerci olsaydım Müftü Köprüsü'nün orada, / kendi yazıtımı denize, gökyüzüne bakarak kazısaydım” (Ahmet Erhan, 2015, s. 479).

Deniz feneri, denizcilerin kaybolmaması ve kıyıya güvenle yaklaşması amacıyla yapılır. Buradaki anlamı, şiiri söyleyen öznenin dünyadaki anlam arayışıyla ilişkili okumak mümkündür. Braudel'in Akdeniz için vurguladığı deniz, kıyı, geçiş ve yön bulma ilişkisi düşünüldüğünde deniz feneri imgesi de öznenin varoluşunu konumlandıran bir işaret sistemi olduğunu gösterir. Bir şehrin yer ve gök arasında deniz feneri olması, varoluşun ve yaratılışın kutsal anlatılarıyla ilişkili olarak okunabilir. Yaşamı toprak ve suyla eşleştiren kadim yaratılış anlatısı, ölümü muhakkak ve döngüsel bir formda sunmaktadır. Şiiri söyleyen özne, mezarını düşünecek kadar ölüm düşüncesiyle meşguldür ama mezar taşını kazımak isteyecek kadar da hayatın içerisinde. Demek ki Mersin, şiiri söyleyen özne için mutlak bir ölüm ya da kalım imgesi değil, bunların iç içe yaşadığı bir oluşum düzlemidir. Bu oluşum düzlemi, Braudel'in Akdeniz'i tekil ve durağan bir coğrafya olarak değil, doğa, insan, hareket ve tarihsel sürekliliklerin kesiştiği bir sistem olarak değerlendirmesiyle örtüşür. Nitekim bu düzlemin içerisinde Mersin'le zıt coğrafi konum ve özelliklere sahip olan Ankara da vardır: “Yağmurların yağdığı bir Ankara akşamı / Mersin'in görüntüleri olur olmaz bir yerde Ankara'nın / görüntülerine karışıyor / İkisini de sevdiğimi geç anladım / Mersin'de doğduğumu nasıl biliyorsam, adım gibi / biliyorum Ankara' da öleceğimi” (Ahmet Erhan, 2015, s. 480).

Ankara, Mersin gibi düzlük bir yerleşime sahip olmadığı gibi bir Akdeniz şehri de değildir, fakat her şehir gibi bir karakteristiği vardır ve bu karakteristik, şiiri söyleyen öznenin belleğinde birbiriyle çatışmamakta aksine birbirini bütünlemektedir. Bu bütünleme, Braudel'in Akdeniz'de karşıt coğrafi ve kültürel unsurların birbirini dışlamadan aynı tarihsel sistem içinde var olabileceğine dair yaklaşımıyla birlikte düşünülebilir. Şiiri söyleyen öznenin şair özne Ahmet Erhan'la aynı kişi olduğu düşünülürse, şehir ve hafıza imgesi daha da yerine oturmaktadır. Ahmet Erhan, hayatının büyük kısmını bu iki şehirde geçirmiştir. Ankara'da doğmuş, Mersin'de büyümüş, bir süre Adana'da yaşamış ve Ankara'ya dönerek İstanbul'a taşınmaya kadar hayatını burada geçirmiştir (Dönmez, 2023, s. 6). Burada üzerinde durulması gereken husus, şiiri söyleyen öznenin öleceği yer olarak Ankara'yı seçmesidir. Şair Ahmet Erhan, üniversite ve meslek hayatı dâhil uzun yıllarını Ankara'da geçirmiştir. Mersin ve Ankara, doğumun ve ölümün simgesi olarak karşıt gibi görünse de şiiri söyleyen özne, ikisine de belli bir mesafeden yaklaşmış, bir güzellemede ya da kötülemede bulunmamıştır. Bunun sebebi, olay ve olguları oldukları gibi karşılamak, taraf olmadan karşıtlıkları görebilmek ve böylelikle yaşam dengesi kurabilme çabası olabilir. Bu denge, Braudel'in Akdeniz tarihçiliğinde belirgin olan çoğulluk, karşıtlık ve süreklilik fikriyle uyumludur; çünkü Akdeniz'de karşıtlıklar çoğu zaman kesin kopuşlar değil, birlikte var olma biçimleri üretir. Nitekim şu dizeler de katışıklılık hâlinin bir Akdeniz karakteristiği olduğunu destekler niteliktedir: “Bütün güzel insanları Mersin'de toplamak gibi bir gücüm / olsaydı / Denizi sabah akşam turuncuya boyardım, varsın gökyüzü / aynı rengiyle kalsın” (Ahmet Erhan, 2015, s. 481).

Turuncu, kırmızı ve sarı karıştırılarak elde edilir. Bu karışım, şiiri söyleyen öznenin Mersin’le kurduğu ilişkinin deniz üzerinden yansıması olarak okunabilir. Deniz, erişilebilirdir ve varlığını somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Hem bir derinlik hem de bir yüzey olarak kıyıyla bütünlük kurar, aynı zamanda kıyıda ayrışır. Tarihsel süreçte deniz ticareti, önemli bir ekonomik kaynaktır. Braudel, denizin anlamını şöyle ifade eder:

Deniz sadece bir besin ambarı değildir. Deniz her şeyden önce bir "taşıma yüzeyi"dir. Mükemmel değilse bile yararlı bir yüzey. Gemi, deniz yolu, liman donanımı, ticaret kenti; bütün bunlar büyük kentlerin, devletlerin, Akdeniz ekonomilerinin hizmetindeki araçlardır, onların alışveriş araçları, kısaca zenginlik araçlarıdır. (2008, s. 40).

Şiiri söyleyen özne, denizin bu anlamlarının farkındadır. Braudel’in denizi bir "taşıma yüzeyi" ve Akdeniz ekonomilerinin kurucu unsuru olarak görmesi, Mersin’in liman kenti kimliğiyle şiirdeki deniz imgesi arasında doğrudan bir bağ kurulmasını sağlar. Şiiri söyleyen özne de, Mersin’in deniz kenarında mukim bir şehir olmasının Akdenizli karakteristiğine dâhil olduğunu bilmektedir. Boyamak için gökyüzünü değil de denizi seçmesi, tüm bu kendisini oluşturma sürecinde erişilebilir olana dâhil olmayla ilişkilidir. Şiiri söyleyen özne, hem Mersin’deki hayatın içindedir hem de o hayatı sorgular. Bunu yaparken de şehirle arasında belli bir mesafe vardır. Bu mesafe, Braudel’in Akdeniz’i tek bir kimliğe indirgemeyen, farklı ekonomik, coğrafi ve kültürel katmanların birlikteliği olarak kavrayan yaklaşımıyla da uyumludur. Mersinli olmak, Mersin’in bütün özelliklerini sahiplenmesini ya da dışarıda bırakmasını gerektirmez. Şu dizeler, bunun bir göstergesi olarak okunabilir: "Bir kentin yüzü uzaktan bakınca bir insanın yüzüne benzer / Acı çeken, sarsak, çizgi çizgi / Kendi yüzümü aynada görünce çığlık çığlığa sokaklara / dökülmediysem bunda Mersin'in payı var" (Ahmet Erhan, 2015, s. 481).

Dizelerde şehir ve insan arasında kurulan ilişki, birinin diğerini şekillendireceği yönde değil, ikisinin de birbiriyle şekilleneceği yönündedir. Bu karşılıklı şekillenme, Braudel’in insan ile coğrafya arasında kurduğu çift yönlü ilişkiyi hatırlatır; Akdeniz’de insan doğanın yalnızca sonucu değil, aynı zamanda onu dönüştüren tarihsel bir aktördür. Mersin, şiiri söyleyen öznenin acı hatıralarını biriktirse de ona bunları nasıl ifade edeceğini de göstermiştir. "Bin acı birikse ancak bir şiir doğurur / Anne niye bir tek Ahmet Erhan olarak doğurdun beni?" (Ahmet Erhan, 2015, s. 482) dizelerinde görüldüğü gibi şiiri söyleyen özne, acıyı şiirle eşitlemiş gibi görünse bile her ikisini de varoluşunun temelini koymaktadır.

"Mersin" şiirindeki Eros, hem Akdeniz’in insanları ortaklaştıran yönüyle hem de şiiri söyleyen öznenin kişisel tarihiyle kesişmektedir. Şiiri söyleyen özne, Akdeniz’i sadece mekân değil, özne kurucu olarak da görmektedir. Bir başka deyişle, Braudel’in Akdeniz’i insanları, ekonomileri ve kültürleri birbirine bağlayan geniş bir ilişkiler ağı olarak düşünmesi, şiirde Akdeniz’in özne kurucu niteliğini anlamak için de elverişli bir çerçeve sunar: "Hücre hücre olsaydım, köpük köpük, çizgi çizgi / Dünya kadar Mersinim olurdu, dünya kadar düşüncem, / sevgilim, umudum, umutsuzluğum, gözüm, kulağım, elim" (Ahmet Erhan, 2015, s. 483).

Şiirde yer yer görüntü olarak yer alan Mersin, artık öznenin kendisini ayrı düşünemediği canlı bir varoluş konumu olmuştur. Öznenin alışkanlıkları, gündelik yaşam pratikleri ve felsefi düşünme biçimi, Mersin’le birleşmiştir. Mersin, özneyi sadece kuşatmamış, adeta onunla iç içe geçmiştir.

Çoğaltılmak istenen şeyin sevildiği ve ondan haz alındığı düşünülürken, Mersin'in özelinde Akdenizliliğin bir bakıma veren gibi özneyi inşa ettiği söylenebilir.

Ahmet Erhan, "Mersin" şiirinin altı bölümünde de Akdenizlilik mozaığının üzerinde öznel bir varoluş kurgulamaktadır. Bu kurgunun içerisinde ölümle ve yaşamla hesaplaşan, şehrinin hayat dinamiklerini bilen ve bu dinamiklerle ne bütünleşen ne de tamamen uzak duran bir özne vardır. Şiirin tamamına bakıldığında bir şehir güzellemesi ya da kötülemesi görülmez. Aksine, şiiri söyleyen özne için Mersin, büyük bir havzanın ve medeniyet kavşağıdır. Bu katışıklı hâl içerisinde ekonomi, kültür ve tarih elbette karışık ve çok sesli olmak durumundadır. Nitekim Mersin'in 2000'lerden sonra da bu kimliğini koruyabilmesinin arkasında bu ekonomik ve sosyal kavşak noktası olması vardır. Bu durum, Anadolu'nun en güneyinde olmasına yani ticaret yollarının geçiş güzergahında olmamasına rağmen kültürel zenginliğini korumadaki tarihsel faktördür. Bu nedenle Ahmet Erhan'ın Mersin'i, Braudel'in Akdeniz'inde olduğu gibi, yalnızca coğrafi bir yer değil; ekonomi, bellek, gündelik hayat, ölüm, yaşam ve kültürel çoğulluk arasında kurulan sürekliliklerin şiirsel karşılığıdır.

2.2. "Mersin" Şiirinde Otobiyografik İzler ve Akdeniz Görüntüleri

Altı bölümden oluşan "Mersin" şiirinin altında 1986 tarihi yer almaktadır. Bu tarihte Ahmet Erhan 28 yaşındadır. Bu durum, şiirin merkeze aldığı Akdenizlilik kavramı açısından belirleyicidir. Genç bir yaşta Akdeniz ve Akdenizliliğe dair Braudel'le benzer bir medeniyet fikriyle şiir kaleme almak, varoluşsal iklimin şiirin temelinde yer aldığını göstermektedir. "Mersin, 1", şiiri söyleyen öznenin varlığı ve insanın yerini sorgulamasıyla başlar. Bu sorgulama, şiirin ilerleyen kısımlarında coğrafi özelliklerle birleşir. Şair, Braudel'in coğrafyayı insandan ayrı düşünmediği gibi, varlık ontolojisini coğrafyadan bağımsız düşünmemektedir:

Yüzüme bir insan haritası vuruyor *ben* deyince / Alnımda bir ağaç köklenip dağılıyor
usulca / Birbiri içine giriyor binlerce isyan, binlerce gökyüzü kırıntısı, gözyaşı, ter, duman
Nerden gelip nereye gidiyorum ve hala izi duruyor mu bedenimin anamın rahminde?
Ellerimin portakal ağaçlarında, sesimin sokaklarda? Karanlık bir kentin kıyılarından geçen
yolcular gibiyim, geçerken ömrümün bulanıklığından Bir tren penceresinden akarmış gibi
dünya Yaşamım pamuk ipliğine bağlı, söküyor muyum, dikeyiyor muyum, bilmiyorum
hangi açık ilmeğin boynuyum ben? (Ahmet Erhan, 2015, s. 455).

Şiiri söyleyen özne, Mersin şehrini hem gündelik pratiklerin hem de geçmiş uygarlıkların ve coğrafi özelliklerin birleşiminde düşünmektedir. Bu birleşimde görüntü, baskın bir duyusal öğedir. Görmek, bir anlamda Mersin özelinde ve Akdeniz genelinde uygarlıklara, geçmişteki büyük tarihe ve karakteristik coğrafyaya olduğu kadar sıradan pratiklere de bir varlık alanı sunmak hâlinde düşünülebilir:

Kentim, gökyüzüne doğru kıvrılarak yükseliyor geniş ve / renkli bir uçurtma
gibi/Kuşbakışı görünen şeyleri sevmiyorum çoktandır, bir taş/bile derinliğine
inceleyebilmenin güzelliği / Ama ne zaman Mersin desem, saniyenin onda biri kadar/bir
süreye sığmayan görüntüler akıyor önümden / Kopuk kopuk akıyor, boşanıyor bir
akarsuyun artık kendi / kendini tutamaması gibi / Geride yağmur altına bırakılmış bir
mozaik kalıyor / Bir yaşamın derin, anlatılmayan gizi... / Sözcükler sıralanıyor aklımda,
adlar, tanımlar... hepsi de / bir bütün oluşturmaktan yoksun / Mersin'de bir çığlık gibi
yankılanıp geçti çocukluğum / Portakal bahçeleri, Mersin İdmanyurdu maçları ve deniz /
arasında / Toprakla göğün ortasında bedenim gider gelirdi / bir sarkaç gibi / Ona denizi

ben sonradan ekledim / Ona bu acıyı, iç sıkıntısını ve nerden gelip nereye / gideceğini unutmuş dizginsizliğini kalbimin (Ahmet Erhan, 2015, s. 465).

Şiiri söyleyen özne, Mersin'e Braudel'in Akdeniz'i tanımladığı gibi bakmaktadır. Dağların uzanış doğrultusu, dağ ve deniz arasındaki sınırlı düzlük ve yağmura hazır bir coğrafya, şiiri söyleyen öznenin sadece içinde yaşadığı değil, kendisini kurduğu bir coğrafya olarak gördüğünü göstermektedir. Görüntülerin hızlıca akması ile yağmurun birden bastırması arasında bir anlam ilişkisi kurulmuş, bu ilişki portakal bahçeleri ve Mersin İdmanyurdu gibi Mersin'e has özelliklerle pekiştirilmiştir. Yani şiiri söyleyen özne, coğrafyayı özneye eklenen bir unsur olarak değil, özneyi oluşturan bir unsur olarak görmektedir. Burada üzerinde durulması gereken bir başka unsur da zaman ve hız arasındaki ilişkidir. Mersin'de yaşadığı çocukluk dönemini bir çığlık gibi geçtiğini belirtmesi, şiiri söyleyen öznenin zaman algısını coğrafyayla özdeşleştirdiğine işaret etmektedir. Burada deniz, portakal bahçeleri ve futbol tutkusu üzerine şekillenen bir çocukluk görülmektedir. Otobiyografik bir okuma yapılacak olduğunda özellikle futbolun şairin hayatında önemli bir yer kapladığı görülebilir. Şairin kendisi de futbol oynamış, geçirdiği sakatlıktan sonra futbolu bırakmak zorunda kalmış, buna rağmen hayatının ilerleyen kısmında futbolla ilgilenmeyi sürdürmüştür. Dağ, deniz ve coğrafyaya has bir unsur olarak Mersin İdmanyurdu ayrıntıları, şiiri söyleyen özne için iç içe yaşamaktadır. Buna bir başka şair olan Özdemir İnce de dâhildir. İki şair, Mersin'in Mahmudiye Mahallesi'nde oturmuşlar, fakat şiiri söyleyen özne bunu Ankara'da birlikte oturdukları bir akşam öğrenmiştir.

Mersin, gökyüzüne doğru kıvrılarak yükseliyor geniş, çok / renkli bir uçurtma gibi / Kollarımı günlere, saatlere, anlara uzatıyorum tutmak, / yakalayabilmek için bir tek kırıntıyı bile / Aklımdan yüreğine akan bir kum saatiyim ben, acılar, / düşler, umutlar boyunca / Unuttuğum her şeyi yeniden unutmaya çalışmak / Ancak ölümle kapanacak bir yara hayatım / Ben ki yıllardır ona bir tanım aradım, ona bir durak (Ahmet Erhan, 2015, s. 468).

Mersin'in göğe uzanması ile şiiri söyleyen öznenin çocukluk yılları arasında bir zaman bağı bulunmaktadır. Mersin, özneyi kuran bir mekân olarak şiiri söyleyen öznenin belleğini oluşturmaktadır. Bir şehrin göğe doğru yükselmesi nasıl imkânsızsa zamansızlık da o derece imkânsız gelmektedir. Bu bağlantıda yaşam ve ölüm, iki zıt kutup olarak değil, iç içe yer almaktadır. Akıl ve yürek, birbirine karşıtmış gibi konumlansa da hayatın ölümle kapanacak bir yara olması, hayatın bitmesine değil devam etmesine işaret etmektedir. Ölüm, bu noktada yıkıcılık olarak değil yaratıcılık olarak vardır. Akdeniz, dolayısıyla da Mersin, şiiri söyleyen özne için karşıtlıkların iç içe yaşayabildiği yerdir.

"Mersin'le dünyanın çarpımından doğdum ben" (Ahmet Erhan, 2015, s. 469) diyen şiiri söyleyen özne, kendi varoluşunda coğrafyasını önemli bir yere koymaktadır. Mersin'i yaşam nitelikleriyle ve gündelik pratikten gelişme kollarına kadar geniş bir yelpazede ele alması, şairin yok etme değil yaşatma motivasyonunu göstermektedir. Bunu şiirin konusu yapmak başlı başına yaşama dâhil etmektir.

Braudel ve Ahmet Erhan'ın bakış açılarındaki bir başka ortak nokta, Akdeniz'in seyir zevkidir. Braudel, bu konuda şöyle söyler:

Göz zevki ve çevre güzelliği, Akdeniz'in jeolojik yapısının ve ikliminin hainliklerini unutturur. Akdeniz'in, insanlara keyif sürsünler diye verilmiş bir cennet olmadığı kimsenin aklına gelmez. Bu yörede insanlar her şeyi kendileri yapmak zorunda kalmışlar,

çoğu zaman başka yerlere göre daha güç koşullara katlanmışlardır. Karasaban zayıf ve yalınkat toprağı derinden süremez. Yağmur biraz sürekli yağdı mı gevşek toprak bayır aşağı su gibi akar. Dağlar geliş gidişe engel olur, bölgeyi haksızca işgal eder, ovaları, tarlaları sınırlar. Daracık bir şerit halinde kalmış ya da avuç içi kadar ufalmış tarlalardan sonra insanların ve hayvanların gidip geldikleri patikalar başlar. Ovaya gelince, uygun boyutlardaysa da, uzun zaman başıboş suların egemenliği altında kalmıştır. Onu yeniden ele geçirmek için bataklıkla savaşmak, acımasız kış mevsiminin kabarttığı nehirlerle karşı korumak, sıtmadan arındırmak gerekmiştir. Ovaları tarıma kazandırmak, önce bataklık sularını yenmek demektir. Ama sonradan, sulama işleri için bu suyu temizlenmiş olarak geri getirmek de gerekmiştir. (2008, s. 22-23).

Braudel, birebir Mersin'i anlatmasa da bahsettiği karakteristik Mersin'le tam olarak örtüşmektedir. Mersin'in kuzeyindeki Toroslar'ın uzantıları ve güneyindeki Akdeniz, Mersin'in şehir yerleşimini sınırlı bir alana sıkıştırmaktadır. Bu yerleşimde de önemli bir kısım, yakın zamana kadar bataklık havzası ve salgın hastalık tehlikesi taşıdığından ıslah çalışmaları çok uzun zaman almıştır. Buna rağmen Mersin'den diğer büyük şehirlere kitlesel bir göç hareketi görülmemiş, her yerde olabilecek kadar nüfus hareketliliği yaşanmıştır. Bunun sebepleri içerisinde kısıtlı da olsa yaşam imkânı olması, sanayileşmese bile ticaret ve tarım sayesinde ayakta kalabilmesi ve Mersinlilerin yaşadıkları coğrafyaya bağlılıkları sayılabilir. Ahmet Erhan, Braudel'le paralel düşünülebilecek şekilde şunları söyler:

Mersin'i neden bilmem bir kartpostal durukluğunda / düşünüyorum / Soluk ışıkların yandığı kahveler, yasemin kokulu yollar / boyunca uzanan / Ve istiyorum ki bir an, yalnızca bir an bir portakal dalı titresin / O zaman canlansın bütün görüntüler / Deniz boğulmayacağını bağırırsın bir kez olsun / Atalarımın kemikleri sussun... (Ahmet Erhan, 2015, s. 472).

Şairin ve tarihçinin bakış açıları, coğrafya üzerinde bir kez daha kesişmektedir. Dağların uzanış yönü, Mersin-Antalya ve Mersin-Konya istikametlerini sınırlamakta, sadece Adana istikametiyle rahat bir ulaşım imkânı ve iklim benzerliği sağlamaktadır. Bu benzerlik, Çukurova ve Kilikya coğrafyasının doğayla mücadelesini de ortaklaştırmaktadır. Her iki coğrafyada da bataklıkla mücadele, yerleşik hayata geçme ve yeni yerleşim yerleri açma, uzun yıllar süren mücadeleler sonrasında olmuştur. Yine de Akdeniz'in insanı kendisine bağlayan yanı, şiiri söyleyen özne tarafından "kartpostal durukluğunda" şeklinde ifade edilmektedir. Bu durukluk, bir portakal dalının titremesiyle canlanmakta, yani karakteristik olan ortaya çıkmakta, böylece atadan miras gelen yaşam döngüsü işaret edilmektedir. Şiirin bu yönüyle sosyoekonomik ve sosyokültürel bir temelde kaleme alındığı söylenebilir. Denizin boğulması ise bir çelişki olarak şiirde yerini almıştır. Suyun suda boğulması söz konusu olamayacağına göre, buradaki iç içelik sosyal ve kültürel bir iç içe yaşam döngüsü olarak yorumlanabilir. Akdeniz'in farklı coğrafya ve kıyılara açılan manzarasının ortaklığı, bu kültürleri ortak bir yaşam döngüsü noktasında birleştirmektedir. Nitekim kültürler arası geçiş, Akdeniz'in tarihsel sürecinde kurucu bir çekirdek olarak vardır. Zaman zaman karşıtlıklarla gündeme gelse de Akdeniz'in yaşam karakteristiği içerisinde karşıtların ortak zeminde buluşması vardır. Braudel, bu konuda şunları söyler:

Batı'yla İslam dünyası, karşı karşıya kedi köpek gibidir. Buna, Batı karşıtı dünya da denebilir, içinde bir arada barındırdığı rekabeti, düşmanlığı, borçluluğuyla, her türlü karşı koymada görülen türden karmaşık davranışların oluşturduğu bir Karşı-Batı. Doğu ile Batı, Germaine Tillion'un terimiyle "birbirlerini tamamlayan düşmanlardır". Ama ne biçim düşman, ne biçim rakip! Birinin yaptığını öteki de yapar. Batı Haçlı seferlerini icat eder ve

yaşar; İslam Cihadi, kutsal savaşı icat eder ve yaşar. Hıristiyanlık Roma'ya ulaşır; İslam Mekke'ye ve Peygamber'in kabrine ulaşır, burasını bir merkez yapmasında hiçbir mantıksızlık yoktur, çünkü İslam, Asya'nın derinliklerine kadar çölleri aşmaktadır, çünkü o tek başına "öteki" Akdeniz'dir, çölün eklenmesiyle uzamış Karşı-Akdeniz. (2008, s. 98).

Tarihsel devamlılığın gündelik hayatta da görünümü mevcuttur. Duyguları deneyimleme edimi, Akdeniz'de kendisini göstermiştir: "Ben yaşamla ölümü kararak dünyanın gerçek dengini buldum / Mutlulukların ve acıların iki ırmak gibi birbirini ittiği / günlerim oldu benim / Upuzun bir aynada kendi kollarıma koşmak gibi..." (Ahmet Erhan, 2015, s. 473). Şiiri söyleyen özne, karşıtlıkların bir arada yaşamasını, bir duygu deneyimleme stratejisi olarak kabul etmiştir. Braudel'in Akdeniz'de savaşın ve medeniyetlerin devamlılığı ile ilgili makro düzeydeki tespiti, şairin imgeleminde özne düzeyinde karşılık bulmuştur. Böylece tarih, zıtlıkların bir arada yaşaması ve bunun da hayatın her alanına hâkim olması açısından tarihçiyi ve şairi ortak bir duygu politikasında birleştirmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada Ahmet Erhan'ın "Mersin" başlığı altında yazdığı altı şiir, Fernand Braudel'in Akdeniz yaklaşımıyla incelenmiştir. İncelemede ilk olarak Braudel ve Ahmet Erhan'ın Akdeniz konusundaki düşünceleri yer almış, daha sonra bahsi geçen şiirlerde bu düşüncelerin kesiştiği noktalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Akdeniz'e bir mekândan çok özneyi kuran ve onun kendisini kurmasına temel teşkil eden bir yapı olarak ele alınması, tarihçi olarak Braudel ve şair Ahmet Erhan'ın benzeştiği temel noktadır. Akdenizlilik, her ikisinde de geniş bir coğrafi ve kültürel ortaklık olarak ele alınmış olup ikisi de Akdeniz'i geçmiş, şimdi ve geleceğin uygarlıkların birikimi bağlamında kesiştiği bir olgu olarak ele almıştır. Braudel, Akdeniz uygarlık havzası ortaklığını anlatırken başlı başına Mersin'den bahsetmemesine rağmen, gerek yaşayış pratiklerinin gerekse coğrafi özelliklerin ortaklığı, Ahmet Erhan'ın "Mersin" şiirinde Braudel'in Akdeniz'inin bir görünümünü sunmuştur.

Çalışmada sonuçlarından bir diğeri, şiirin coğrafi ve tarihsel gerçeklerle sadece çatışma noktasında değil, daha geniş bir kurucu işlevle ilişkide olduğudur. Ahmet Erhan, Fernand Braudel'in Akdeniz'e dair bakış açısını büyük bir benzerlikle şiirinde işlemiştir. Bu durum, şairin Braudel'in metinlerini okuyup okumadığından bağımsız şekilde, bir bakış açısı ortaklığına işaret etmektedir. Şair ve tarihçi, coğrafi bir bağlamda ve birbirinden farklı zamanlarda hem bir uzamın zihinde yapılandırılması hem de uygarlık fikrinin zaman ötesi niteliği bağlamında ortak bir nokta yakalamışlardır. Coğrafya, şairi ve tarihçiyi farklı zamanda benzer düşünme zemininde buluşturmuştur.

Braudel ve Ahmet Erhan'ın kesiştiği bir diğer nokta, kültürel tarih ve uygarlık tarihi bağlamında Akdeniz'in birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamasıdır. Her ikisi de Akdeniz'in kesintili süregelen bir tarih ve uygarlığa sahip olduğunu düşünmektedir. Braudel'in Akdeniz havzasının tamamı için ileri sürdüğü bu düşünce, Mersin şehri özelinde Ahmet Erhan şiirinde cisimleşmiştir. Mersin, hâlâ çok kültürlü ve çok sesli niteliğini kaybetmemiş, böylelikle şairin Mersin'le kurduğu ilişki de bir uygarlık tasarımı olarak yaşayabilmiştir. Bu tasarımda zıtlıklar, birbiriyle temas noktaları yakalar, fakat birbiri üzerinde güç uygulayarak sindirmez. Akdeniz coğrafyasında

birbirini tarihten silen devletler mevcut olsa bile uygarlığın açık ya da gizli işleyişi, Akdeniz’de kendisini yaşatmayı başarmıştır. Böylelikle “Mersin” şiiri, tarih anlatısının şiir diliyle yeniden ele alınması bağlamında edebiyatta yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmet Erhan (2015). *Burada Gömülüdür 1. Cilt*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Asiltürk, Baki (2013). *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Braudel, Fernand (1983). “1950’lerde Tarihin Durumu”. (Çev. Zeki Arıkan). *Tarih İncelemeleri Dergisi* 1(1), 129-143.
- Braudel, Fernand (1992). *Tarih Üzerine Yazılar*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Yayınları.
- Braudel, Fernand (2008). *Akdeniz: Tarih, Mekân, İnsanlar ve Miras*. (Çev. Necati Erkut). İstanbul: Metis Yayınları.
- Braudel, Fernand (2016). *Bellek ve Akdeniz: Tarihöncesi ve Antik Çağ*. (Çev. Ali Berktaş). İstanbul: Metis Yayınları.
- Burke, Peter (2006). *Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu*. (Çev. Mehmet Küçük). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Dıvarcı, Cemal Melik (2018). *Ahmet Erhan’ın Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Dönmez, Nursena (2023). *Ahmet Erhan’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Ergülen, Haydar (06 Ekim 2011). “Yılkı Şairi: Ahmet Erhan”. *Sabit Fikir*. <https://www.sabitfikir.com/dosyalar/yilki-sairi-ahmet-erhan>. (Erişim tarihi: 25 Şubat 2026).
- Fink, Bruce (2016). *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*. (Çev. Özgür Öğütçen). İstanbul: Encore Yayınları.
- Freud, Sigmund (2011). *Haz İlkesinin Ötesinde: Ben ve İd*. (Çev. Ali Babaoğlu) İstanbul: Metis Yayınları.
- Halim Şafak (2006). *Hayat ve Ölüm: 30 Yılında Ahmet Erhan ve Şiiri*. Ankara: Kül Sanat Yayınları.
- Halim Şafak (30 Mart 2020). “Ahmet Erhan Şiirinde Ruhsal ve Hayati Etraf”. *Eleştirel Kültür*. <https://ekdergi.com/ahmet-erhan-siirinde-ruhsal-ve-hayati-etraf/>. (Erişim tarihi: 13 Şubat 2026).
- Kefeli, Emel (1998). “Yeni Türk Edebiyatında Akdeniz Kültürü”. *İlmi Araştırmalar* 6, 181-195.
- Savaşçı, Evrim (2022). *Ahmet Erhan Şiirinde Otobiyografik İzler*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Şahin, Gülşah (2024). *Tarihsel Yapıların Derinliği: Fernand Braudel ve Annales Okulu’nun Yenilikçi Bakış Açısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Taş, Barış (2021). “Coğrafya Penceresinden Dil ve Edebiyat”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 1(1), 91-101.
- Yıldız, Erdal (1994). *Annales Okulu’nun Bütünsel Tarih Anlayışı ve Fernand Braudel*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK



Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ



PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE



MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

